

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Розроблено системний науково-методичний підхід до розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики України на основі врахування: механізмів формування інвестиційного клімату, інвестиційних потоків, реалізації державно-приватного партнерства та моделі реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання.

Ключові слова: *інвестиційний клімат, інвестиційна діяльність, інвестиційне середовище, потоки інвестиційних ресурсів, державно-приватне партнерство, інвестиційні ризики регіону.*

Основними причинами повільного економічного розвитку України є дефіцит інвестицій і невміння ефективно використовувати інвестиційні ресурси в реальних секторах національної економіки: виробництві, агрокомплексі та інфраструктурі, а також у науці і освіті.

Положення організаційно-економічних механізмів, що входять до складу механізму реалізації державної інвестиційної політики України, повинні бути доповнені відповідним науково-методичним апаратом. У цьому випадку формалізований науково-методичний підхід до розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики України є необхідним перш за все для збільшення обсягів інвестиційних ресурсів та досягнення економічного зростання України.

Про особливості інвестиційної політики держави зазначено в роботах Федоренко В. Г. [4, с. 15-21]. Про особливості формування інвестиційного клімату йдеться у дослідженнях Бланка І. О. [5, с. 35-40], інвестиційною діяльністю та її державним регулюванням займалася Гладка У. Б. [6, с. 49-55].

Метою нашої роботи є розробка системного науково-методичного підходу до розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики України.

Науково-методичний підхід, що пропонується, становить систему, побудовану на синтезі державних та ринкових інструментів. Ця система складається з наступних елементів:

1. Механізм формування інвестиційного клімату. Розвиток механізму формування інвестиційного клімату побудовано на основі використання удосконаленого науково-організаційного підходу, який засновано на засаді врахування всіх видів інвестиційних ризиків та показників, що характеризують інвестиційний потенціал, чинників впливу на обсяги інвестицій в Україну, ступеня привабливості країни для нарощення обсягів іноземних інвестицій, вигідних пільгових умов та аргументування напрямів сприяння інвестиційної діяльності.

Застосування запропонованого науково-організаційного підходу до розвитку механізму формування інвестиційного клімату країни дозволить збільшити обсяги вітчизняних та іноземних

інвестицій завдяки формуванню досконалого інвестиційного середовища [8, с. 64-74].

2. Механізм управління потоками інвестиційних ресурсів у регіонах України. Участь країн у світовому перерозподілі капіталів породжує конкуренцію за інвестиційні ресурси не лише серед кожної з них, а й серед кожного регіону у їх складі, тому посилюється значущість державного впливу на формування сприятливого інвестиційного середовища у кожному її регіоні та на рівномірний (або більш доцільний) розподіл інвестиційних потоків між регіонами для подолання диспропорційності у їх економічному та соціальному розвитку.

Значні розбіжності в інвестиційному кліматі окремих регіонів України та різниця в обсягах залучення інвестиційних ресурсів свідчать про низьку ефективність проведення державної інвестиційної політики як на рівні регіону, так і на рівні держави загалом. Зазначені чинники обумовили необхідність оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів України як окремих територіальних одиниць, а не держави загалом (оцінка проведена на основі співвідношення рівня інвестиційного потенціалу регіону та рівня інвестиційних ризиків) та формування груп регіонів за критеріями схожості рівнів. Це дозволяє розробити напрями ефективної політики держави за регіонами стосовно регулювання інвестиційної діяльності та спрямування інвестиційних потоків у необхідному напрямку, бо саме регіони є об'єктом вкладення інвестицій та регіональне інвестиційне середовище оцінюється інвестором.

Ранжування регіонів за рівнем інвестиційного клімату дозволяє подальше застосування методик усунення регіональних диспропорцій.

Провести удосконалення механізму управління потоками інвестиційних ресурсів у регіонах України можна шляхом використання методу економіко-математичного обґрунтування взаємозалежності обсягів надходження інвестицій у регіони України від рівня інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику в регіонах.

Удосконалений механізм державного управління потоками інвестиційних ресурсів дозволяє забезпечити мобілізацію регіональних факторів та

активізувати інвестиційну діяльність на рівні регіону, спрямувати інвестиційні потоки в необхідні для державного економічного та соціального розвитку напрями задля подолання диспропорційності регіонального розвитку.

3. *Механізм реалізації державно-приватного партнерства.* Державно-приватне партнерство є ефективним методом реалізації державної інвестиційної політики, який базується на поєднанні державних та ринкових методів регулювання інвестиційним процесом.

Необхідно зазначити, що макроекономічна роль державно-приватного партнерства може змінюватись відповідно до фаз економічного циклу. Зокрема, у фазі рецесії на основі реалізації різних форм державно-приватного партнерства може відбуватись працевлаштування циклічно безробітних та стимулювання інвестиційного попиту за рахунок розбудови об'єктів ринкової інфраструктури. Запровадження проектів на основі державно-приватного партнерства під час кризи дозволяє не лише підтримати сукупний попит у короткостроковому періоді, а й закласти фундамент довгострокового економічного зростання за рахунок випереджального розвитку ринкової інфраструктури, навколо якої здійснюватиметься підприємницька діяльність у майбутньому. З іншого боку, у фазі піднесення, що характеризується надмірним сукупним попитом за повної зайнятості ресурсів, спрямування частини коштів приватного сектору на реалізацію проектів державно-приватного партнерства дозволить стримати надмірну ділову активність та підтримати темпи розвитку інфраструктури відповідно до зростаючих потреб ринку [3, с. 5-10].

Модернізацію механізму реалізації державно-приватного партнерства слід проводити шляхом формування системи етапів здійснення механізму державно-приватного партнерства, виявлення проблем на кожному етапі та знаходження пропозицій їх вирішення.

Застосування останнього дозволить скоординувати діяльність державних та приватних учасників інвестиційного процесу та досягти більшої економічної, бюджетної та соціальної ефективності від залучення інвестиційних ресурсів та співпраці держави з приватними партнерами.

4. *Модель реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання.* Удосконалення зазначеної моделі полягає у доповненні її необхідними елементами, встановленні необхідних взаємозв'язків між ними та їх формалізації.

Визначення загальних напрямів державної інвестиційної політики дозволяє перейти до її систематизації та структуризації, які виступають як основоположний елемент результативності інвестиційної політики та дозволяють установити загальні напрями, просування за якими спричинить економічне зростання.

Зазначена модель відрізняється від попередниць тим, що у ній :

- вказано цілі реалізації державної інвестиційної політики: покращення інвестиційного клімату країни, подолання диспропорційності у регіональному розвитку, досягнення сталого економічного зростання;
- визначено важелі: матеріально-ресурсні,

інституційні, науково-технічні;

- окреслено форми інвестицій та методи державного впливу;
- розроблено систему заходів забезпечення реалізації запропонованої моделі та сформульовано вірогідні очікувані результати [1].

Державна інвестиційна політика повинна бути активною та використовувати всі зазначені методи та інструменти, але при цьому вона не повинна заважати, а навпаки допомагати формуванню досконалого ринкового середовища в країні.

Головною метою реалізації державної інвестиційної політики на сучасному етапі визнано економічне зростання України, що є можливим лише за умов активізації припливу коштів у пріоритетні галузі, які мають забезпечувати прогресивні технологічні зміни в промисловості та модернізувати технічний стан виробництва [2].

5. *Модель відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічного розвитку регіонів.* При проведенні аналізу було виявлено, що в Україні не існує досконалої бази даних інвестиційних проектів, реалізація яких є пріоритетною для економічного і соціального розвитку України. Державне агентство з інвестицій та розвитку створило базу даних, до якої було внесено всі інвестиційні проекти, що були розроблені в регіонах, але не було проведено їх відбір та визначення більш доцільних та необхідних серед них. До розроблення інвестиційних проектів не було підключено ні наукові установи, ні приватних інвесторів, вони розроблялися лише обласними, районними та місцевими адміністраціями. Це показує необ'єктивність, неповноту та односторонність наявної бази даних, тобто вона спирається на кількісний, а не на якісний принцип. Доступ до інформації цієї бази є досить обмеженим, що ускладнює залучення приватних інвестицій. Розроблена модель відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів, є комплексом послідовних узгоджених дій державних органів, які беруть участь в інвестиційному процесі. У ній урахувані чинники, при яких проекти мають бути вилучені із загального списку проектів, зазначені обмеження фінансових ресурсів приватного сектору економіки, без яких реалізація деяких інвестиційних проектів буде неможливою, визначені такі форми участі держави в інвестиційному процесі, як: податкові пільги, державні майнові гарантії, пряма участь держави у фінансуванні інвестиційних проектів та державно-приватне партнерство.

При використанні запропонованої моделі для відбору більш значущих стратегічних інвестиційних проектів для регіонів будуть ураховуватися нагальні цілі регіональної політики соціально-економічного розвитку, тобто розвиток інвестиційного середовища та пріоритети розвитку соціально-економічного стану будуть пов'язані між собою виконанням одних і самих цілей, будуть спрямовані на досягнення загальної мети, а не йти всупереч один одному.

6. *Метод виявлення взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів у регіони України, рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону.*

Зазначений метод було розроблено в процесі проведення наукового дослідження. Він складається з

наступних етапів:

- визначення показників, що впливають на рівень інвестиційної привабливості регіону, а саме рівень інвестиційного потенціалу регіону (зведений індикатор інвестиційних можливостей регіонального розвитку, представлений ресурсними, інфраструктурними та інституційними компонентами) та рівень інвестиційних ризиків (зведений індикатор загроз, які здатні впливати на інвестиційні процеси, оцінені з урахуванням відповідного набору показників);
- проведення відбору необхідної статистичної інформації, яка характеризує зазначені показники у матеріальному вираженні та присвоєння кожному із показників оцінку для того, щоб сформувати таблиці баз даних з однаковими одиницями виміру;
- встановлення економіко-математичної взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів у регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону за допомогою використання таблиць баз даних.

Використання запропонованого методу виявлення взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів в регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону дозволило побудувати відповідну економіко-математичну модель, яка є наступним елементом системи.

7. *Модель взаємозалежності між обсягами надходження інвестиційних ресурсів у регіони України та рівнем інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків регіону.* Після побудови лінійно-регресійної моделі стало видно, що рівень

інвестиційного потенціалу регіонів здійснює більший вплив на обсяги капітальних інвестицій, ніж рівень інвестиційних ризиків у регіонах, а саме: якщо рівень інвестиційного потенціалу збільшиться на одиницю, то обсяги інвестицій в економіку регіону збільшаться на 4,48 млрд. грн. при середньому рівні інвестиційного ризику. Якщо рівень інвестиційного ризику збільшиться на одиницю, то обсяги інвестицій в економіку регіону зменшаться на 1,26 млрд. грн. Отримана взаємозалежність була врахована при розробленні пропозицій щодо удосконалення механізму управління потоками інвестиційних ресурсів у регіонах України, моделі реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання та моделі відбору пріоритетних інвестиційних проектів, що сприяють соціально-економічному розвитку регіонів.

Усі елементи, які були указані, є взаємопов'язаними один з одним та мають суттєвий вплив один на одного, тому вони створюють загальну систему, зображену на рис. 1.

Запропонований науково-методичний підхід до розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики, в основу якого покладено використання державних та ринкових методів регулювання інвестиційним процесом, є відповідним перебігу інвестиційних процесів, що відбуваються на світовому, загальнодержавному і регіональному рівнях. Використання запропонованого підходу дозволить збільшити обсяги інвестиційних ресурсів та досягти економічного зростання України.

Необхідно зробити висновок, що розроблений науково-методичний підхід є системою, яка містить удосконалені механізми (механізм формування інвестиційного клімату, механізм управління потоками інвестиційних ресурсів у регіони України,

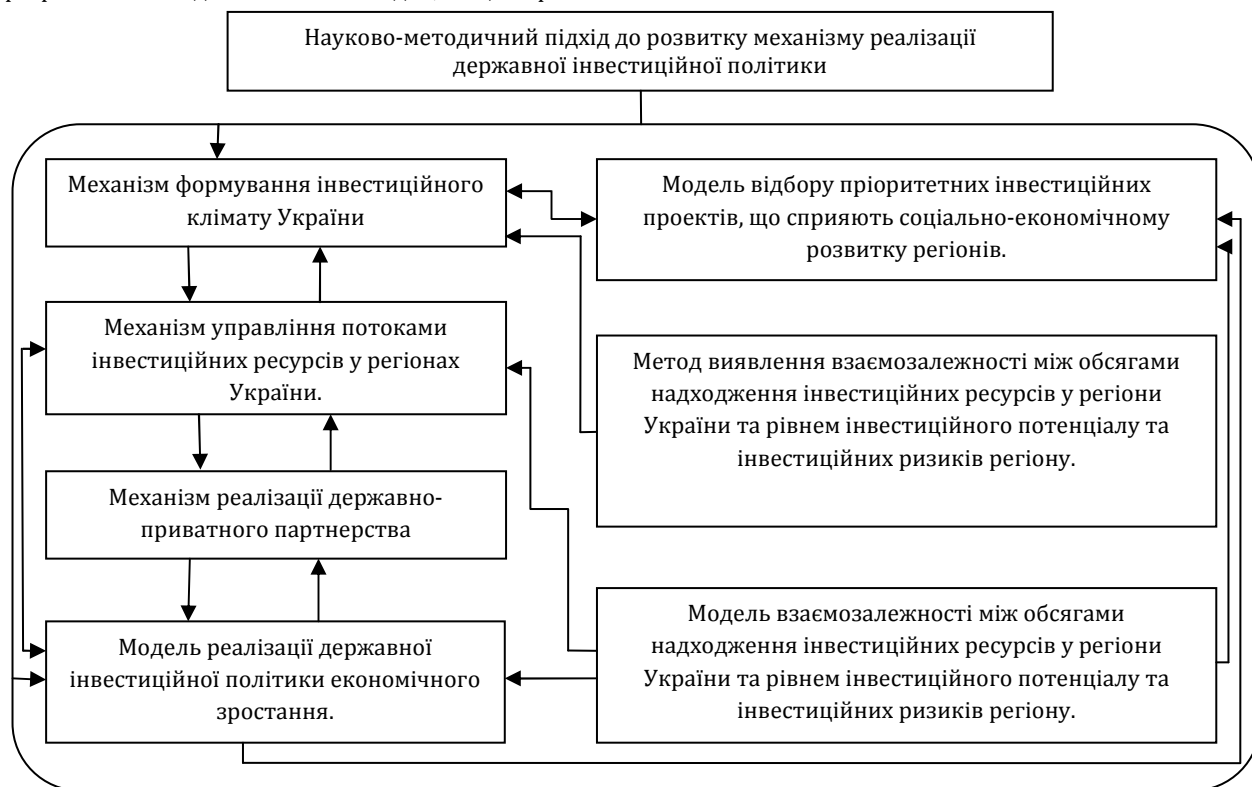

Рис. 1. Науково-методичний підхід до розвитку механізму реалізації державної інвестиційної політики

механізм реалізації державно-приватного партнерства), моделі (модель реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання, модель відбору пріоритетних інвестиційних проєктів, що сприяють соціально-економічному розвитку

регіонів) та методи (комплекс методів державного впливу на інвестиційний процес, метод виявлення взаємозалежності обсягів надходження капітальних інвестицій у регіони України від рівня інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику).

Список літератури

1. Про концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.1995: станом на 15.02.2002.– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=384-95-%EF>.
2. Про основні напрямки інвестиційної політики : указ Президента України від 18.08.1999 № 1004/99. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=576%2F99>.
3. Поважний, О. С. Державно-приватне партнерство в Україні: проблеми становлення / О. С. Поважний, С. О. Чернов // Менеджер. – 2010. №2. – С. 5-10.
4. Федоренко, В. Г. Інвестиційна політика України [Текст] / В. Г. Федоренко, А. В. Безух, М. М. Удовенко, В. О. Поколенко // Економіка та держава – 2003. – №11. – С. 15-21.
5. Бланк, И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К.: Ника-центр, 2004. – 655 с.
6. Гладка, У. Б. Інвестиційна діяльність та її державне регулювання [Текст] / У. Б. Гладка // Регіональна економіка – 2009. – №2. – С. 49-55.
7. Крейдич, І. М. Систематизація джерел забезпечення формування інвестиційної політики [Текст] / І. М. Крейдич // Інвестиції: практика та досвід – 2008. – №18. – с. 10-13.
8. Малютін, О. К. Концепція поліпшення інвестиційного клімату в Україні [Текст] / О. К. Малютін // Фінанси України – 2008. – №11. – С. 64-74.
9. Рівень інвестування відповідно обсягів ВВП [Електронний ресурс] : статистична інформація. – Режим доступу: <http://globfin.gov>.
10. Іваночко, С. С. Чинники формування інвестиційного клімату в Україні [Текст] / С. С. Іваночко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.14. – С. 143-151.

РЕЗЮМЕ

Бойко Светлана

Научно-методический подход к развитию механизма реализации государственной инвестиционной политики Украины

Разработан системный научно-методический подход к развитию механизма реализации государственной инвестиционной политики Украины на основе учета: механизмов формирования инвестиционного климата, учета инвестиционных потоков, реализации, государственно частного партнерства и модели реализации государственной инвестиционной политики экономического роста.

RESUME

Boyko Svitlana

Scientific and methodical approach to the development of the mechanism of the state investment policy of Ukraine

The system and the scientific and methodical approach for the development of mechanism of realization of public investment policy of Ukraine on the basis of account has been worked out: mechanisms of forming of investment climate, account of investment streams, realization, state private partnerships and models of realization of public investment policy of the economy growth.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2012 р.